

ŠOLA.

Glasilo goriških učiteljev.

Založnik :

VINKO ČERNIC,

učitelj v Št. Petru, pri Gorici.

Leto II. 1881 - 82.

V GORICI

Hilarijanska tiskarna.

P N 2.174/1968

~~N 19.069/1958~~

KAZALO.

I. ZVEZEK

	Stran.
Vzgojevanski in poučevanski aforizmi	1
Zemljepisje	9
Kako odpraviti v ljud. š. napečno izrekovanje nek- terih glasov	18
Dopisi	21
Novice in druge stvari	28
Naznanila	31

II. ZVEZEK

Zemljepisje	34
Postopanje se številom 2.	41
Šolski prizori	48
Dom in šola	52
Dopisi	53
Iz sej c. kr. okrajnih šol- skih svetov	58
Naznanila	63

III. ZVEZEK

	Stran.
Zemljepisje	66
Kako se more v otrocih- vzbuditi veselje do šole	77
O javnih knjižnicah	81
Vzgojevanjska ali ljudsko- šolska društva	84
O razlaganji vsebine beril- nih sestavkov	86
Dopisi	90
Šolski ogled	94
Naznanila	95

IV. ZVEZEK.

Povesti iz goriške zgodo- vine	97
Krajepis	105
Trocentica	114
Učitelji se prevzemajo	118
Dopisi	120
Šolski ogled	125
Naznanila	127

SOLA

Glasilo Goriških učiteljev.

Izhaja v zvezkih po 25 kr. — Dopise sprejema V. Černie, učitelj v Št. Petru pri Gorici; — naročnino pa Tom. Jug, naduč. v Solkanu.

Zvezek I.

V Gorici 9. Julja 1881.

Leto II.

Vzgojevanski in poučevanski aforizmi.*)

Kar je učitelj po znotranjšini in zvonajšini, to je po navadi tudi njegova šola. Znotrajna veljava obstaja v tem, ako se učitelj zaveda tega, kar namerava; ako se ročno in energično bliža svojemu cilju, ako je dosleden, ter ima tako rekoč oči in ušesa v glavi, da vse zapazi kar se godi v šoli—tudi najmanjše.

Ni nedosledno, ako občuje učitelj sè svojimi učenci prijazno in ljubeznjivo. Ne škodi samo, ampak celo dobro je, ako učitelj svoje učence — v mlajših in srednjih letih — po krstnih imenih kliče. To postopanje namreč stori, da postane razmerje mej učiteljem in učenci bolj domače (familiarno).

Odstranjanje iz šole za kazen, naj ima svoje meje. Za celo uro nikakor ne. Če je že res treba, bodi to le za kratek čas; ker greh je za vsak trenutek, ki ga učenec po nemarnem zgubi. Odstraniti sme učitelj le take nemirneže, kojim stanje (za kazen) v šoli več ne zda. Nemarnežu še celo ustrežeš, ako ga ven pošlješ; pridnega motiš v učenju ter si sam škodiš s tem, da napredek zadržuješ, za kojega si pa vendar sam odgovoren.

Mnogo pravopisnih pogrškov nastane zató osobito, da

*) Glej: Rheinische Blätter für Erziehung und Unterricht Jgg. 1880. H. IV.

se od prvega začetka ne gleda na zvezno, jasno in točno izgovarjanje. Taki nemarni učitelji škodijo sami sebi in stvari.

Pri poučevanju tako zvanih realij, naj učitelj kolikor more in sme molči; zato pa naj njegovi učenci tem pridnejše govoré. —

II.

Kako se morejo nekteri čuditi učencem, ako po daljših počitnicah mnogo pozabijo? To ni nič kaj čudnega! Vsak pameten učitelj naj se marveč koj dela poprime, ter naj popravi, kar je čas pokazil. Praktičen učitelj ne johoče, temuč z učenci vse ponovi, kar je bilo poprej učeno. Potem je konec vsega čudeža, jeze, zdajanja in obrekovanja. Odslej, to vemo iz lastne skušnje, stvar napreduje. Spet je vse čvrsto, živo, nobene ovire ni. Učitelj, ki se za vsako malenkost oplaš, ter roke križem dene, češ, da ni napredka, da si je delal in trudil se, tak postane s časom muholovec, nestrpiliv človek. Bog obvaruj tega! Da-si je učitelj človek, ki ima vedno pregledovati, grajati, popravljati, vendar je lahko še zmerom neprisiljen in živijalen. Treba pa nekaj idealizma; treba, da ima veselje za stvar in ljubezen do mladine.

Ves siceršen trud malo zda, ako učenci dobro ne beró in niso trdni v pravopisu. V teh pomanjkljivostih ima omahljivost v pravopisji svoj uzrok. Ne smejo se zameriti oni pogreški, ki izvirajo iz splošne pravopisne needinosti ali zmotnjave. Za take pogreške ne gre v šoli, ampak le za one, ki imajo svoj uzrok v kratkovednosti in pičli vaji. Vstrajna vaja poleg sistematične preglednosti, to je tist zdaten pomoček, s kojim se človek vspne do pravega znanja. Brez vaje in potrpnosti ni vspeha nikjer. Dane in izdelane naloge treba seveda vestno popravljati. A koliko novih navodov in načinov smo že videli nasvetovanih; in to vse, da se sitnost in delo odstranita! Tako je nekdo pravopisne vaje narekoval, učenci so je doma prepisovali v čist sešitek in je tam popravljali. Ni čuda potem, da je imel učitelj malo dela s popravljanjem; stariši, bratje ali drugi so mu trud olajšali doma. Ali je pa to pot, po katerem se imajo učenci ntrjevati v pravopisu?—

Celó v ponehljejih naj učitelj še le takrat govori, kadar učenci molčé. Ali večkrat je to vse drugače. Čuti je v tem času, da vse križem blebeta po šoli, in da ga je slišati, oglasi se tudi učitelj vmes. To je čudna pedagogika!

III.

Večini onih tovarišev, kterim se poljubi sedé učiti, dalo bi se dokazati, kako se v njih razredih napake vedno godé, o kojih se jim še ne sanja. Ako se pa med poučevanjem pripeté nerednosti, ki jih učitelj ne zapazi, zgodi se, da veliko trpi njegova veljava pri učencih in pri občinstvu. Napake je treba nadzirati in čuvati je učitelju, da svojo veljavo in čast reši.

Pri grajah zarad obnašanja ni lahkomi seljno postopati. Kdor mora zmerom grajati in grajati, ta naj bi vendar pomislil, da s tem sam sebi daje slabo spričevalo. Ako se takošne graje ne smatrajo kot resna kaznila v resnobnih slučajih, tedaj mnogo zgubé in malo zdajo. Pomisliti pa je tudi, da večja ko je spretnost in značajnost učiteljeva, zdatnejši je tudi vspeh v šoli, in večja ko je mera uporabljenih kaznil, manjši bode tudi vspeh in naopak.

IV.

Nikar pa novarij v pravopisu! Pri nas Slovencih presegajo te novarije že vse meje. Kedor bi se jim hotel vdati, imel bi res težaven posel. Šole pa nima ta vedna vojaska v ničemur motiti; ona bodi konservativna, ker drugače ne more doseči svojega namena. Najbolje kaže, da se šola drži zmernega, umnega in kolikor moči edinstvenega pravopisa, ki se v Janežičevem duhu ohranjuje v slovenskih knjigah in časopisih. To za zdaj.—

Silno napačno in škodljivo je, ako učitelj ktereга učenca v pričo vsega razreda zasramnje, zaničuje, ali roga se mu. Vsak porog rodi sovrašтво in hudo nevoljo; sumnja — če ni o pravem času in na pravem mestu — nikakor človeka ne boljša, temuč še le spridi ga popolnem. Z bistrim očesom, brez malenkostnih predsodkov, mirno in blagovoljno naj gleda učitelj v mladinski svet. Kakor kedo o ljudeh

sodi, takošen je po navadi on sam, in kedor vse obrekuje in v prah podira, ta gotovo ni kaj prida človek.

Ni malo taci, ki v svoji nerednosti svojo uro dolže, češ, da je ona kriva zamudeb. Kedor je zares natančen v svojih opravkih, ta si svoj čas tako razdeli in uredi, da ga nekaj minut ne spravi v zadrego. —

Kedor učiš realije ali pri ponavljanji ktereга koli predmeta, ostani zvest sledečemu vodilu:

„Zastavljalj vprašanja vsemu razredu. Vprašanja pa naj se spolnjujejo in naj sledé v lepi obliki. Prašaj hitro in ne gledi samo tistih, ki se oglašajo; ampak pazi marveč na one, ki se niso oglasili. Ne pusti teh več iz oči, ampak resno loti se jih. Nektera vprašanja naj se tolikrat ponové, da je vsi rešiti morejo. Učencem zgornjih razredov naj se daje prilika za samostalna dopovedovanja ali razložbe. Vsi imajo na glas in čvrsto brez spotikljejev govoriti.

V.

Veselje, trudoljubnost in pridnost se po navadi presajajo od učetlja na njegove učence. Ako podučuje učitelj nekako čemerikavo, brez veselja in živahnosti, ali je čuda potem, če so njegovi učenci nemarni, leni in dolgočasni? — Kakoršen je gospodar, takošen bode hlapec — po vojščakih vojska. — Da si pa učitelj stalno ohrani ono plodonosno veselje, bodi mu vedno skrb, da z ljubeznijo občuje sè svojo mladino. Tudi naj gleda na to, da si po pridnem in vsestranskem premišljevanji svojih predmetov pridobi vedno kak nov zanimiv znak na njih. — Vspeh je potem toliko gotovjši.

Ako sta dva učitelja jednako usposobljena za nauk, sme se trditi, da bode tisti deloval z večjim vspehom v šoli, ki ima v svojih predmetih večjo preglednost, ako ni neroden v podučevanji. Res je že marsikak polovičar dosegel svoj cilj, ako si je prisvojil dobro metodo — bodi si s prakso ali kako drugače. Toda boljše je in ostane boljše. Kedor hoče izuriti svoje učence do dobra v katerem predmetu, mora sam biti mojster v njem. Kedor če opravičeno tirjati, da bodo njegovi učenci dobro pisali, brali, računali, mora sam znati

dobro pisati, brati in računati. Isto velja pri jezikih. Učitelju, ki potrebuje še slovnice in drugih pripomočkov, manjka še najvažniši pogoj za zdatno poučevanje. —

Zmožen ali celó ženijalen učitelj ima ono moč v sebi, ki se ji budi vna ali nagibavna pravi. Ko tak mož podučuje, švigajo uma bliski sem ter tje. Sto in sto novih zvez in medsebojnosti prihaja na videz. Vse je živo in se veže v celote. Za malim pride večje in važniše in to se prikazuje slednjič plastično in uzorno v obliki in posameznih delih. Nauk budivnega učitelja oživlja kakor zdrava kopelj; zaspan muholovec dolgočasi in mori, kakor morfij.

VI.

Učitelj naj z veliko previdnostjo nalaga lekcije. Nalaganje in preslišavanje je lahko. Nekteri tratijo s preslišavanjem mnogo za drug predmet potrebnega časa. Zgreši učitelj pri nalaganji pismenih nalog pravo pot, ima potem pri popravljanji toliko večo pokoro — a škoda, ki jo ima vsled te nepremišljenosti učenec trpeti, je veliko večja. Iz tega uzroka izvira mnogo grdih napak. Pesni in drugi berilni sestavki naj se poprej natanko in vsestransko pojasnijo. Pred vsem naj se mladina v povdarjanji besed v stavku in teh v odstavku dobro izuri. Po tem potu se ji še tako suhoparni odstavki prikupije.

Kedor hoče svoje učence dobro napeljavati k branju, naj smatra tako rekoč vsako besedo ko jedinstvo ali posameznino, ter naj gleda strogo na čisto, natančno in lepo izgovarjanje. Naša mladina le še preveč jeclja v govorjenji in čitanji.

VII.

Prav je, da se tirja zvezno in glasno govorjenje. Ko bi se vselej in povsod vestno gledalo na to, bil bi napredek v materinščini veliko večji. Skušnje uče pa žalibog, s kako grozno težavo izgovarjajo še mnogo učencev daljše in lepo izdelane stavke. To pa se ve zato, ker se le še premalo podučujejo v jeziku.

Ako hočeš rešiti učenca v katerem predmetu, da popolnem ne zaostane, le koj strezi nanj, ko začne lenobo pastl,

ker le - ta je večkrat edini uzrok. Ako noče z lepa se poprijeti, kar loti se ga, ter ne odjenjaj, dokler se ne vdá. Za to pa se ve je treba kaj posebne potrpnosti in truda, treba, da ga še posebe kaj podučuješ.

Če ima učitelj navado podčrtavati jeziške pomote, naj tudi na to gleda, da je učenci sami popravijo. Popravke v šoli narekavati je mudno in zdá manj, ko če popravljaivec popravke naravnost zapisuje v knjižice. Saj čas se ne trati.—

VIII.

Kako je dobro, da hodi učitelj o pravem času v šolo, uče bridke skušnje. Žalostni nasledki poznega ali prepozne- ga prihajanja so navadno ti-le: Kakor hitro je prišel uče- nec iz razreda, kjer je bil precej ob prihodu opozovan, v drug razred, kjer se to opušča, ne uči se več doma, temuč pridržuje si to delo za šolo. Da je pa le začel lenobi streči, uleni se potem popolnem. Stariši sklepajo potem tako-le: lPrej je bil moj otrok prideu, zdaj je len; prejšnega učite- ja je spoštoval, celo ljubil, sedajnega ne more trpeti. Da gre otrok rakovo pot, temu je gotovo krivo to, ker otrok svojega učitelja ne spoštuje. Ako je pa človek ud ktere kor- poracije, primerjajo ga ljudje vedno njegovim tovarišem, in tako pride rado, da če se jim je zameril, veliko več zgubi pri njih, nego je morda zaslužil.

IX.

Večina učencev ohranjuje rada onemu zavodu, kjer se je učila in gojila. hvaležen spomin. Tako piše vodja glasovitega zavoda: Celó iz daljne Amerike me pridejo večkrat obiskat moji nekdanji učenci, ko so se povrnili. Ni davno kar sta prišla dva človeka ob enem k meni: eden iz Bahije drug iz Italije. Ta se je posebno zahvaljeval. Rekel je: Kar se je človek tukaj naučil, ni še kaj posebnega, to si lahko tudi kje drugje pridobi, in kar je zamudil, lahko pozneje popravi. Ali to dajo zavodu prednost pred mnogimi enacimi, da zna vspešno delovati na celega človeka, na njegove misli in značaj. Človek se uči delati, pokoren, natančen in reden biti, navzame se v njem zdravih in koristnih vodil za prihodnjost. Res prijetni vtisi.

Prostosrčni otroci brž razsodijo, ali je njih učitelj za kaj ali ne. To se ve, da teh sodeb ne izražajo popolnoma; a pri posameznih prilikah in marsikakrat na prav čuden način je vendar le izražajo.

Konec bodi v šoli vse surovosti, tepežnje in psovanja! Učitelj kaže s takim ravnanjem le svojo slabost, ki mu ni v nikak prid, le škodi mu. Kdor le ropota, zdaja in se v šoli poslužuje surovih besedi, je-li kaj več, ko kak pouličnjak? — Vsakemu pametnemu človeku se zameri, pa tudi učencem, sosebnost onim, ki vidijo in slišijo doma omikane ljudi, mora se priskutiti. Mirna, nezmotljiva doslednost bodi geslo — in kedor te ne pozna, temu ne pridejo vsa kaznila kaj na hvalo.

X.

Le še prepogosto se graje delé gledé na obnašo. Taki učitelji pa ne pomislijo, da si sami dajejo slabo spričevalo in si toraj sami škodijo. Mnoge take graje se delé čisto za malenkosti n. pr. če učenec brbra med naukom, ali se ozira — nasprotno se pa graje za prestopke proti naravnemu obnašanju prezirajo. Kedor pa svojo reč pozna, kedor je živ, prijazen, dosleden učitelj, pri tem se mladina ne ozira in ne brbra; temuč pazi in dela. Če pa učitelj ni kaj vester v spolnjevanji svojih dolžnosti, če je čemerikav, vetrast, breztakten in če mladino tako rekoč k upor naganja, je tak človek bolj podoben pedagogičnemu kruljevcu, ki mora imeti bgrlje in drugo tako podporno pripravo.

Večkrat tožijo stariši, da so njih otroci nalogo znali domá na pamet brez najmanjše pomote, in vendar da so drug dan za to kazni dobili v šoli. Da je to mogoče, ne da se tajiti. Ako namreč učitelj pridržuje v šoli učence zato, da se jih do dobra naučé, ne doseže svojega namena, ker redkokteri se v takem položji dobro uči.

Boljše je, če je le mogoče, ako se tak učenec drug dan še enkrat presliši. Potem še le — če je treba, naj pride kazni na vrsto.

XI.

Kedor si hoče mlada srca pridobiti, naj ima sam kaj

dobrega na sebi; to je, naj se varuje, da ne bode suhoparen čemerikavec; ampak skrbi naj, da je živ, prijeten in prijazen mož, kar je lahko, tudi če je silno strog in dosleden. Mladina je rada hvaležna za vsako prijazno in srčno besedo.

Slabim učiteljem so domače naloge vse; dobri učé v šoli in urijo svoje učence kar naravnost v svojih urah v tem, česar je treba.

XII.

Tudi na snažnost šolskih bukev bi se imelo kaj bolj gledati. Učitelj naj bi si dal pokazati jih od časa do časa. Tako bi bilo manj madežev, strganih listov in sploh bukev v neredu.

Kedor popravlja pismene izdelke naj skrbi, da se obrne pozor na njegove popravke. Dolgo razpravljanje o pomotah ne pridi veliko; marveč naj se pogoški pismeno popravijo in pravila, zoper ktera se je pogrešilo, navedejo. Z dolгим razpravljanjem se čas po nepotrebnem trati.

Nekteri učitelji bi bili vredni boljše vsode, kakor jo uživajo v krogu svojih učenčev, ker se vestno trudijo, in vendar niso kaj priljubljeni in spoštovani. Po navadi si taki ljudje škodijo po svoji zvnajnosti n. pr. ako ne privoščijo svoji mladini prijaznega obraza ali rahle besede, ako je njih beseda osorna. Škodijo si s tem, da se raztogoté, da psujejo. Vendar še enkrat: Takt je vse, psovanje ni nič!

Tudi učitelj se more zmotiti. Kedar misli učenec, da se mu krivica godi in to svoje mnenje v ponižnosti razodene, pravičen mož prisluša in stvar preišče. Ali marsikteri se ima nezmotljivega, in tedaj spregorje učencu, ki se je predrznil dvomiti nad učiteljevo nezmotljivostjo! Naj je stvar še tako pravična na učencevi strani, kazni vendar ne uide.

To je zopet krivica, ki se prej ali pozneje pomaščuje!...

Zemljepisje. Goriško vodovje.

(Poučevanje 4. oziroma 5. letnikov).

Učitelj naj ponovi o terminologiji to, kar so si učenci pri podučevanju v domovinoslovji že prilastili; n. pr. Kje izvira potok J? — Mimo katerih vasi (selišč) teče? — Proti kateri strani svetá? — Kam se izliva? — Na katerem bregu potoka smo? — Kaj je (selišče, breg, pot...) na levem bregu?

Plóščice na klop! — Pisalo v roko! — Narisajte potok R! — Kažite na izvir! — Na izliv ali ustje! — Na levi breg! — Zaznamite mlin Š! — Na katerem bregu je mlin? — Kaj je izvir! — Kaj je izliv? — Kje je izvir potoka K? — Kje njegov izliv? — Na katerem bregu je vas D? — Kako določujemo bregova? — Po čem pridemo čez potok? — Kaj pa je brv? — O katerih potocih smo že govorili? — Kedo se spominja še družih potokov?

Kako pravimo Soči? — Kaj je reka? — Kako se dela ali postaja reka? — Na kakošnem površji stoji voda? — Na kakošnem pa teče? — Kedaj teče hitreje — Kedaj počasno? — (Bolj ko je svet viseč, po katerem voda teče, bolj nagel je nje tek; tedaj pravimo o njej, da je d e r o č a. Če pa svet, koder voda teče, le malo visi, tedaj voda ne teče naglo, ampak l e z e).

Razgrnivši zemljevid Goriške in opozorivši nanj, vprašamo dalje: Kaj je to? — Na tem zemljevidu vidimo narisano vodo, (v tem naj učitelj pokaže Sočo od izvirká do iztoka). Pokaži kako teče ta voda? — Kje je izvirek — kje iztok? — Kam se izliva? Pokaži potok Š? — Glejte, tu je potok Š! A povrnimo se k onej vodi. Ona je daljše pa tudi bolj debelo narisana. Kedo mi pokaže še ktere druge vode na zemljevidu? — Učenec kaže 3-6 večjih vod. Pokaži največjo tekočo vodo (na zemljevidu)! Ta je v našej deželi največja tekoča voda; pravimo ji — S o č a. Pokaži izvirek Soče! — Sledi jo po teku! — Pokaži največje zavinke ali zavoje Sočine! — Navedi one vasi, ki stoje blizu Šočinih zavinkov! (Žaga, Tolmin, Plave, Solkan, Vileše).

Proti kateri strani sveta teče Soča od izvirka do prvega zavinka? — do drugega — tretjega — četrtega? — Proti kateri strani teče Soča od iztoka sploh? — Na katerem bregu Soče stoji Bovec? — Kobarid — Ročinj — Solkan — Gorica....? Sočin izvirek je zelo visok n. pr. kakor sv. Gora ali Těrnovski gozd; a izliv je toliko nižji: on je nizek kakor morsko površje.

Soča je čez 130 Km. dolga; vendar zelo naglo teče — ona je deroča. — Ali je potok R. tudi deroč? — Ali je povsod enako deroč? — Tudi Soča ne teče povsod naglo. Na nekterih mestih teče bolj urno, drugje je pa nje tek bolj počasen. Urno — naglo ali deroče teče Soča po onih mestih, kjer svet bolj visi. Sočin izvirek je nad 800m višji nego morsko površje; pri Kobaridu je Soča 200m. višja od morja, pri Solkanu 68m. in pri izlivu je ta visokost 0m.

Za koliko pada Soča v zgorjem — v srednjem — v spodnjem teku? — V katerem teku pada največ, v katerem najmanj? — Kaj sodiš po tem, kar se je zdaj povedalo? — Soča teče v zgornjem teku med visokim gorovjem stiskaje se skoz ozko skalnato strugo, in kedar naraste, pobere in vali se sabo z mogočnim bobnenjem veliko grušča ali kršja in raznega kamenja odtrganega. V srednjem teku dere sicer po širjih strugah, vendar se vije tudi po sotestah, sosebno od Tolmina do Solkana. V spodnjem teku stopi v Goriško planjavo po kateri se razširi in obilno grušča in peska popušča. Tedaj razdelimo Sočin tek v tri dele: 1. naj sega od izvirka do Kobarida; 2. do Solkana in 3. do iztoka. Prvemu recimo: zgornji; drugemu: srednji in tretjemu: spodnji tek.

Narisajte na ploščico Sočo!

II.

Učitelj pregleda narise — popravlja jih ustmeno ter opozarje posamezne na original. V koliko tekov smo Sočo razdelili? — Kteri je prvi? — Kako teče voda v tem? — Kteri je drugi? — Kako teče v tem? — Kteri je tretji? — Kako teče tukaj? — Zakaj? — Kaj vali Soča se sabo? — Kje popušča grušec in pesek? — Zakaj v tre-

tjem teku? — Ali popušča Soča grušec tudi v prvih teh? — O, da! Na katerih mestih? — Prav! Soča popušča grušec tudi v prvem in drugem teku tam, kjer ni silno deroča. Po katerih mestih pa ni deroča, kaže nam zemljevid. Pazite! Od izvirka do Bovca teče po ozkej strugi in močno pada — ona je tedaj — H! Deroča. Zakaj? Od Bovca do Žage (Srpenice) teče v širokem porečji. Kaj je porečje? — Kakošno je porečje od izvirka do Bovca? — Kakošno od Bovca do Žage? — Tukaj popušča mnogo grušča. Vsled tega menjava tudi svoje porečje. Kako to? — Od Srpenice do Kobarida teče Soča po ozkej strugi. Ali popušča tukaj grušec? — Od Kobarida do Tolmina teče Soča po širokej strugi; tako tudi od Solkana do izliva.

Po katerih mestih pušča Soča grušec? — Prav! Med Bovcem in Žago, med Kobaridom in Tolminom in od Solkana dalje, popušča toraj Soča grušec in pesek. Grušec je jajčast, obel; zakaj? — Kako se dela pesek? Kako pride kamenje v porečje? — Glejte! Po zelo strmem obočji (kaj je obočje?) se kamenje kotà v doline, po katerih teče Soča in druge vode, ki o povodnjah izpirajo kamenje ter je sè sabo valé po strugi.

Ali je Soča na vseh mestih enako debelo narisana? — Kaj pomenja to? — Zakaj je Soča proti iztoku širja? — Kako imenujemo vode, ki se izlivajo v druge tekoče vode? — T! kaži od izvirka po Soči! počasi, pazi na dotoke! Prav! tu je Koritnica. Od kod priteka? — Kje izvira? — Pod Mangertom. Proti kateri strani teče? — Učitelj! Že ime kaže, da je njena struga tesna in to sosebno v spodnjem teku. Pri bovškem gradu je njeno korito zelo ozko — na nekterih mestih le meter široko, a nad 30m. globoko. Tod se — tako zelo utesnjena — sè strašno silo previja skozi skalnato ožino.

Dalje! Tukaj pri Žagi se izliva Učēja, ki priteka iz Učėje (Rezije) po zelo tesnej strugi.

Iz mnogo virov se nabira v dolini pri Kobaridu lena Idrija, kterež se je tok pospešil s tem, da se jej je preuravnalo porečje, za kar se je že zdaj potrosilo 29000 gld. V resnici tem koristnejše delo, ker se je posušilo veliko močvirnega sveta.

Pri Tolminu se izliva Tolminska, ki je jako mrzla in bistra.

Pri sv. Luciji se izliva v Sočo velik dotok po imenu Idrijica. Pokaži tek Idrjice! — Od kod priteka? — Prav! iz Kranjskega, ona teče poleg mesta Idrije. Idrijica je Sočin dotok. Imenuj Sočine dotoke! — (Koritnica, Učēja, Idrija, Tolminska in Idrijica). Kaži na zemljevidu dotoke! — Imenuj jih! — Pozor! V Idrijico se izlivajo na Goriškem: Cerkljanica, ki priteka od Cerknega; Tribušica, ki teče proti severju; Bača, ki priteka od Podbrda. Kam se izlivajo omenjene vode? — Kaj je Idrijica? — Prav ona je Sočin dotok — je pa tudi reka. Kterim tekočim vodam pravimo reka? —

Ktere vode pritekajo v Idrijico? — Takim vodam, ki se izlivajo — stekajo v dotoke, pravimo pritoki. Kaj je Cerkljanica? — Kaj je Tribušica? — Kaj Bača! Kaj Idrijica? —

Bača je pritok; a že v njo se iztekati dve vodi: tukaj Koritnica, tam Kneža. Koritnica in Kneža sta tedaj pritoka druge vrste. Kaj je dotok? — Kaj je pritok? Kaj je pritok druge vrste? — Navedi in pokaži Sočine dotoke! — Imenuj pritoke! V katero reko se izlivajo? —

Imenuj pritoke druge vrste? — V kateri pritok se izliva! Pri sv. Luciji je Sočina struga zelo ozka in globoka; zelo ozek in globok je tudi Idrijičin izliv. Obe reki dereti se silo ter se šumé peniti po svojih v živo skalo vsekanih koritih. Krasen prizor! Čez obe koriti sta napeljana prav stara mosta. Ustno izročilo pravi, da sta bila sezidana že v časih nekdanjih Rimljanov. Sv. Luciji pravijo tudi „na Mostu.“ —

Narisajte Sočo z do — in pritoki!

III.

Učitelj pregleda narise. Popravlja ustmeno ter nadaljuje:

Kje je Sočina struga tesna? — Kje široka? — Na katerih mestih pušča Soča grušec? — Blizo ktere gore izvira Soča? — Blizo ktere Koritnica (Bovška)? — Blizo

ktere Učaja? — Kako so izsušili Kobarisko močvirje? — Od kod priteka Tolminska? — Od kod Idrijica? — Kteri so pritoki Idrijice? — Kaj je dotok? — Kaj pritok? — Kaj pritok druge vrste? —

Sledimo Sočo! Po Kanalskem se izliva več potokov v Sočo, ki pa niso kaj znameniti. Tukaj pri Kanalu je Sočina struga precej ozka in vsled tega globoka. Pravijo, da je od te ozke struge dobil kraj svoje ime: Kanal. Jako lep in trden, na dva oboka oprt zidan most oklepa tukaj Sočo. Zares mojstrsko delo!

V dolnjem teku se izliva v Sočo Vipava, ki priteka iz Kranjskega. Vipava izvira pod Nanosom v Vipavi. Kteri kraj ima precej nizko lego? — Poglejmo, kako se Vipava zavija po dolini. (Učitelj kaže na zemljevid). Ta reka teče po večjem delu po soldanskih mehkih tleh. Kako teče Vipava? — Zakaj počasno? — Kakošna je njena voda? — Zakaj kalna? — Pokaži vode, ki pritekajo v Vipavo! — Kaj je Hubelj — kaj Branica — kaj Lijak? — Kod teče Hubelj? — Od kod priteka Branica? — Branica se o suhem vremenu skoraj posuši. Pravimo jej hudournik. V Branico se izliva Raša. Kaj je Raša? — (Pritok druge vrste). Tudi Raša je hudournik. Obe se narasteti sosebno ob deževnem vremenu naglo in močno.

Dalje priteka v Vipavo še Vrtojbičica. Kaj je Vrtojbičica? — Še več družih potokov priteče v Vipavo. Kaj so ti potoki? —

Velikansk hudournik je Têr na Furlanskem, kteri dere iz Benečije in se v Sočo izliva. Porečje mu je zelo široko ($\frac{1}{4}$ ure hoda). Ono ni zmerom zalito, le ob deževji uderó in privalé se strašanski hudournikovi valovi, ki marsikedarj prek struge hodečega popotnika, konje, voznike in voze prehitè in onesrečijo.

Na Goriškej meji pri Višku se izliva v Têr Nadiža, ki izvira blizu Breginja, nadaljuje svoj tek po Kobariski dolini ter se zavija proti Čedadu.

Drug pritok: Idrija (Judrio), teče na Goriškej meji. Vanj tečeti briska Reka in Birša (Verša).

Izpod benečanskih gor tekoče bržice valé, kakor Soča, veliko grušca in peska sè sabo, in v dolnjem teku se

znebivajo teh stvari, puščajoče je na planem. To te vode zmerom delajoče so storile v teku dolgih stoletij, da je zemlja debelo pokrita z gruščem daleč okoli. —

Največ dežja v vsej Evropi pada v obsežji benečanskih gorâ. Plohe — sosebno po letu — so tod kaj navadnega. Porečje Soče, Têra in drugih vodâ je polno grušca. Teh vodâ porečje je toraj gruščasto. — Po tem obilem grušču in pesku se mnogo vode pozgublja, ker sili iznad površja v nižave. Tako zgine v grušč in pesek vsa voda hudournika Têra, kedar je vreme navadno. Ko močno dežuje, grušč in pesek ne moreta toliko vode požirati, in takrat se v hipu napravi mogočna reka.

Tudi naša Soča pozgubi sosebno v dolenjem teku veliko vode; tako se o hudi suši njena struga pri iztoku lahko prebrede. Iz tega je jasno, kako nastanejo v spodnji Furlaniji kar ob enem tako močne reke, da morejo ladije nositi, kakor: Isonzo, Natisa, Avša. One so tedaj p l o v n e r e k e.

Sosebno važna je reka Avša, ki teče po Goriško - Italijanskej meji. Ker je bil tek te reke preveč zavinkast, morali so ga pred leti urediti, tako, da danes živahno kupčijo pospešuje iz morja tja do Črvina.

Iz Kranjskega preleze Reka na Goriško, ktera doteče Škocijanski hrib, pa se tekoj pod zemljo skrije v strašnem prepadu. Na Krasu se na več mestih (sosebno pod Pliskovico) sliši šumenje podzemeljskih vodâ. Sklepa se iz tega, da utegne prouzrokovati ono podzemeljsko bobnenje ravno ona Reka, ter da teče v črti: Dutovlje, Pliskovica, Gorjansko, Brestovica, in da ravno ista, pa pod imenom Timav, kot močna reka izvira pri Števanu (Št. Ivanu). Timav ima prav kratek tek ($\frac{1}{4}$ ure); goni že pri izviru mline in nosi brodove. Reka se vidno ne izliva ne v morje ne v druge reke, ona se zgubi v podzemeljske votline. Pravimo ji ponikvenica. Takih ponikvenic je več v Trnovskem lesu in na Banjšicah n. pr. Čepovski potok, Batski, Grgarski i. dr.

Ktere dotoke ima Soča na desnem bregu? — Ktere na levem? — Ktera pritoka pritekata iz Kranjskega? — Ktere vode pritekajo še iz Kranjskega? — Kaj je hudournik? — Ktere hudournike imamo na Goriškem? — Kaj je ponikve-

nica? — Ktere reke tekó na Goriško-Italijanski meji? — Ktere na vzhodnej meji? — Narisajte vse tekoče vode, o katerih smo govorili na papir!—

IV.

Učitelj pregleda izdelke — popravi jih na hitrem ustmeno — potem jih pospravi, da jih doma natančniše pregleda in popravi.

Od kod priteka Vipava? — Kje izvira? — Proti kateri strani sveta teče? — Kteri so njeni pritoki? — Kaj je Brannica? — Kaj je Tër? — Koliko Idrij je na Goriškem? — Ali je še svet pri kobariskej Idriji tako močvirnat, kakor je bil nekdej? — Kaj se je v to svrho storilo? — (Pot se ji je uravnala). Pokaži pot druge Idrije - Idrijce! — Kteri so njeni pritoki na desnem bregu? — Kot teče tretja Idrija? — Imenuj ponikvenice! — Kaj so ponikvenice? — Ktere reke so ladijonosne ali plovne? — K čemu rabimo vodo?—

Voda nam je zdrava pijača. Neprecenljiva je korist, ki nam jo ona naklanja. Ž njo si kuhamo jedi, ž njo se umivamo in peremo. Ona ima tudi zdravilne moči v sebi. Mati beli platno ž njo, vrtnar zaliva žejne cvetlice in kmet poljske pridelke, da rastó tim veselejše. V vodi živé ribe, ki dajo človeku okusen živež. Neznano veliko ljudi se živi z riborejo in z dotično kupčijo. Ob morskej brežini stojé velika trgovska mesta; ob rekah in potocih radi naseljevajo ljudje, iz malih selišč postajajo s časom vasi in trgi. Tu slišiš močno bobnenje vodnih koles, tam delo in obrt naznanujoč ropot. Mlini, kovačnice in bogato založene tvornice pripravljajo nam živež, orodje, obleko in dr. Ali voda, naj je stoječa kakor v morji in v jezerih, ali pa tekoča ali živa kakor v rekah in potocih, služi človeku tudi kot gladka cesta, po kterej prevaža sebe in kupčijsko blago. Po nekterih rekah plavijo tudi drva za kurjavo. Na bregih Soče in drugih rek in potokov naše dežele je veliko mlinov—večjih in manjih—pa še celo slovečih tvornic. Kolike ljudi dobiva zaslužek v njih!—

Čista voda jo prozorna in nima ni duha ni okusa; voda je tudi kalna. Prav čistim vodam pravimo bistrice n. pr. Soča, Učaja, Tolminska, Bača, Hubelj, Nadiža. Druge

vode so več ali manj kalne n. pr. vse tri Idrije, Vipava, briska Reka, Birša, škocijanska Reka i. t. d.

Kaj je ob našem potoku v J? — Prav! mlin je. Kaj pa ob potoku L? — Kedo vé še za drugi mlin? — Kaj pa imajo na potoku v V? — Prav! žago ali pilo. Kaj goni mlin? kaj pilo ali žago? — Glejte, na vseh imenovanih vodah in še na mnogih drugih potocih so si napravili ljudje mlīne, pile ali žage, kovačnice in druge tvornice ali fabrike.

Mnogo tisoč in tisoč ljudi sme biti hvaležnih dobrotljivi Soči. Poglejmo le v Stražice hjizo Gorice ta — in v Podgoro — onkraj te naše reke. V malo letih je ondi vzrastlo kakor bogato malo mesto z visokimi in velikanskimi tvornicami, sijajnimi palačami in čednimi hišami. Soča goni vse one čudno sestavljene stroje, ki meljejo neskončno žita, ki predejo bombaž in svilo ter izdelujejo papir. Tu vidiš velikanski sloveči mlin na pet nadstropij, ki glušeče ropoče in v 24 urah 100.000 Klgr. žita zmelje; dalje predivnico za lično in kosmato svilo, drugo za bombaž. Onkraj reke, v bližnji Podgori, je sloveča papirnica in ravno zdaj se zida nova fabrika za prižigalnice. Vse mrgoli v tem sijajnem selišči. Koliko družin iz bližnjih slovenskih in furlanskih vasi dobiva gotov zaslužek v teh velikih tvornicah. Stražice so mnogim res prava dobrota, ki bi sicer morali pomanjkanja trpeti, vzlasti odkar tepó todošnjega kmeta slabe letine in drugi elementarni dogodjaji.

Poleg Gradišča v Zdravščini je svilopredivnica.

Hubelj goni več pil in kovačnic, kjer se izdelujejo kottli; velik mlin v Paljah, ki zmelje 35.000 Klgr. žita na dan, drugi v Ajdovščini, ki zmelje toliko na teden, Hubelj goni v Ajdovščini še bombažovo predivnico in slovečo barvarnico. Tvornice na Hubelji dajejo več tisoč ljudem zaslužka. Tudi Tmav goni velik mlin in več malih. Mlini v Stražicah, na Hubelji in v Števanu meljejo žito za inostranske dežele. — Žito dobivajo večinoma iz Ruske ali iz Ogrskega.

Tudi na Lokavščeku — pritoku Hublja — nahaja se veliko pil, mlinov in kovačnic. Ena kovačnica je na Vipavi pri Dornbergu, druga na Vrtovinščeku. Koliko dobička nam pač dajajo tekoče vode!

Na katerih vodah je mnogo tvornic? — Ktere so na Hubelji? — Ktere in kje na Soči? — Kaj živi v vodi? —

Tudi po naših vodah je prav mnogo okusnih postrv, sosebnó v bistricach. Postrv je riba, ki daje zelo okusno in drago meso. Ona živi najraje v gorskih potocik in mrzlih bistricach, kakoršnih se mnogo nahaja v naših severnih gorah.

Postrve dajejo tamkajšnim prebivalcem še precej za-
služka. Posebno živahen je njih lov na Bovškem. Ondi lo-
vé postrve, ter jih posebno po letu pošiljajo — v led vlo-
žene — daleč doli na Italjansko: v Florenco, Milan in v
druga mesta.

Sicer pa riboreja pri nas ni na kaj visokej stopinji.

Kaj je slap? — Kjer se voda spušča naravnost z viso-
čine v globočino, dela s l a p, Gorski potoki napravljajo sla-
pove. Na Goriškem so lepi slapi: Bokin nad Žago, Bačin
Podmelcem, Hubljev pri izviru, kedar so nalivi kaj močni.
Tudi Soča dela mali slapček pri sv. Luciji.

Iz gôr plavijo veliko drv za kurjavo do Stražic pri Go-
rici po Soči, po njenih do - in pritokih, n. pr. po Koritnici,
Učejji, Tolminski, Idrijci (Bači, Tribušici.)

Ktere dobičke nam dajó tekoče vode vrhu tega, da za-
dostujejo našim vsakdanjim in najnujnim potrebam? — Te-
koče vode nam gonijo mline, pile, kovačnice in druge tvor-
nice. Kaj še? — One nam redé okusnih rib. Kaj še? —
Po njih plovimo drva za kurjavo. Po katerih? — Do kje? —
Ktere so nam najkoristnejše? — Zakaj? — Soča goni več
mlinov in tvornic; po njej plavimo drva v velikej obilnosti.
Kako težavna bi bila pač dovožnja teh drv po onih strmih
klančinah naših gor, ko bi Soče ne bilo, ki jih vsako leto
toliko donaša v Stražice na potrpežljivem svojem hrbtu!
Kupčija z gorskimi drvami za kurjavo je še precej živahna.
Poglavitna zaloga je v Stražicah.

Zakaj je Hubelj posebno koristen? — Ker nam goni
več tvornic za ktere bi sicer komaj tisoč konjskih moči za-
dostovalo. Zakaj Avša? — Ker plavajo po njej vsakovrstne
ladije. Po kateri reki plavajo še brodovi? — Napišite imena
ladijonosnih ali voznih rek! — Imena rek, po katerih plavi-
mo drva! — Imena obrtnijskih krajev!

Kako odpraviti v ljud. šoli napečno ali pomanjkljivo izrekovanje nekterih glasov?

Gledé na učenje matrnega jezika ima ljudska šola pri-
vaditi otroka, da govori in piše pravilno. Ker je pa jezi-
ški ta zaklad za učenca v obče bolj nova stvar, mora učitelj
trebljenje domačega govora pa tudi dotično dodajanje
začeti že pri otroku; kajti škušnja uči, da se odraščena mla-
dina za take stvari več ne zanima, ali se jim kot navadnim
novarijam celó posmehuje.

Kakor je pa treba v dosego gori omenjene svrhe že
zgodaj začeti — sosebnó da se kazivne ptujke in druge ne-
pravilne jeziške tvorine odpravijo; ravno tako naj bi učitelj
za časa gledal, da se — se vé, kjer je še mogoče — na-
pečno ali pomanjkljivo izrekovanje nekterih glasov zboljša in
zdatno popravi. Znano je namreč, da človeku najčistejši je-
zik ne služi, ako ga ne zamore v njegovih prvinah vporab-
ljati. Slavni starogrški govornik Demosthen, ki je prvíkrat
stopil na oder sè sijajnim govorom, govoril je čisto brez-
spešno, ker ni mogel r^a izgovarjati. Po velikem trudu je še
le odpravil to napako.

Pa tudi poučevanje v matrnem jeziku mora biti malo-
vspešno, ako se vse črke popolnem ne beró. Nekteri učenci
ne izgovarjajo vseh črk, kakor jim pristoji njim edino pri-
meren glas. Ta napaka — sama na sebi v napredovanji
škodljiva — moti v šoli potrebno resnost, stori pa tudi več
ali manj, da malemu nesrečniku srcé upade in tako veselje
do nauka mori. Njihov govor je namreč vsled tega nedo-
statka okoren in nerazumljiv. Eni ne izgovarjajo r^a n. pr.:
hekel m.: rekel; hepa, m.: repa. Drugim pomanjkuje l^a, ta-
ko, da izgovarjajo: šjo m. šlo, šja m. šla. In še drugi so,
ki ne izgovarjajo ni te niti one črke, denimo: jítjo m. li-
tro — kjijo m. krilo.

Ni jih malo, kojim izgovarjanje goltnikov: k in g ve-
liko preglavico delata, tako, da ju ali ne izgovarjajo, ali le
pomanjkljivo. Taka je tudi pri š in š.

Vzrok tu navedenim nedostatom utegne pa biti dvojen:

1. Hiba na jeziku.

2. Razvada, t. j. nedolžno posnemanje napačnega izgovarjanja v domačej hiši, ki je torej že v navado prišlo.

Bodi si prvo ali drugo, skrbi naj učitelj, da pravi uzrok takoj izpozna, kar ni težko. Pogleda naj otroku pod jezik. Ako mu je ta spodaj do konca priraščen, otrok ne more ga rabiti prosto. V slučajih te organske hibe ne more učitelj nič pomagati. Dobro bi pa bilo in gotovo jako zaslužno, ko bi kedo izmed naših spretnih domačih zdravnikov poročal, ali bi ne bilo uspešno, prerezati takim ovirajočo kožico pod jezikom, ki je že tako tenka. Vsekakor naj učitelj v tem primerljaji stariše opozorí, da se kaj pobrigajo.

Ako pa jezik ni priraščen, tedaj je slabo izgovarjanje le slaba navada, ki se dá — dasi težko — vendar le odpraviti. Tu je večkrat uplivalo napačno izgovarjanje starišev, ki imajo sami one organske hibe; marsikdaj pa izgovarjanje onih, ki v slepej ljubezni do svojih otrok, njih hibe oponašajo, dasi bi morali ragločno govoriti, da ne škodijo svojej lastnej deci. Ker se otroci učé govoriti pri stariših, navzemajo se dobrega in slabega ob enem. V poslednjem slučaju naj bi učitelj opozoril stariše na žalostne nasledke njih nepremišljenega postopanja.

Kako pa naj bi učitelj v šoli odpravljaj naštete napačke? Sledeče vrstice za vako omenjenih črk posebe ob kratkem majhen navod:

Za *r*. Privzdigni spodnji del, t. j. konec jezika tako proti nebu, da se na lahkem nasloni od zgoraj na zobé. To storivši, sopni prav močno. Izgnana sapa zadene ob jezik, ki jej je na poti, ter ga strese. To da glas za črko *r*. Umeje se, da začetkom ne bode še čist, po večkratnih vajah postane še le popolen. —

Za *l*. Kokor za *r*, nasloni tudi za ta učinek konec jezika na zgornje zobe, a trdno tiščaj ž njim v nje, tako, da kedar vanj sopneš, se jezik nima stresti. —

Za *š*. Ker imaš učiniti glas sikavec, kakoršen je *š*, približaj zgornje k dolenjim zobem toliko, da bode med obema vrstama za dva milimetra prostora, v kateri naj pride konec jezika. Nato močno sopnivši, slišal bodeš glas *s*. Ako

ustnice še nekaj razširiš, jezik pa navzdol obrneš, dobodeš pa glas za črko š.

Za *k* in *g*. Doslej je bilo opraviti z organi, katerih rabo učenec lahko vidi pri učitelju, tedaj ga prav lahko posnema. Veliko težje je to pri goltnikih *k* in *g*, ki se rodita zadej v dnu ust.

Ker je izgovarjanje goltnika *k*^a težje od *g*^a, in je od prvega do drugega le majhen korak, začeti je vaja s prvim goltnikom. V ta namen potisni z dvema prstoma jezik proti grlu, z dvema prstoma druge roke pa sapnik stisni. Tako ustaviš sapo, a ker je človeku dihati, napne vse žile, da zadržana sapa prodere. Ker jej je pa jezik na poti ne more naravnost ven, temveč bila bode v nebó. Po tem potu učiniš glas za črko *k*. Ako se pa ravno v teh razmerah sapa prav rahlo izpahne, porodi se glas za črko *g*.

Umeje se samo ob sebi, da je treba učitelju in učencu pri taci vajah vstrajnosti in pazljivosti.

Opomba. Pri taci vajah služilo bi zrcalo v učenčevih rokah, da bi ložje posnemal učitelja pri nastavljenji jezika, zob in ustnic. To bi obema tudi prihranilo mnogo časa in truda, ker učenec bi na ta način sam na sebi videl, kar pri učitelji opazuje.

Po napačnosti je nerazločnemu sorodno tudi negladko izgovarjanje. Tudi tukaj je šoli dolžnost, kolikor moči, ta nedostatek odpraviti.

Mnogi črke razločno in čisto izgovarjajo, a gladko ne, ker nekatere glase — osobito goltnike — dva — tri — in še večkrat ponavljajo v govoru. Tu je treba čakati ene besede več nego je to navada pri gladko govorečih ljudeh. Po domače se takim pravi, da se jim: „jezik zaleta.“ Govor takih ljudi je neprijeten in dolgočasen. Nikdo jih rad ne posluša.

Temn zaletavanju jezika ni zmerom kriva organska hiba na njem; ampak večkrat tudi neka negibčnost njegova, ki se pa saj nekoliko — pri otrocih hitreje, pri odrasčenik težje — dá odpraviti.

To bi se utegnilo tako-le deseči: Učitelj naj v to svrho izbere lahkkih enozložnih besed. Te naj učenec tolikrat glasno ponavlja, dokler ne bode jih hitro in brez spotikljeja

izgovarjal. Od lahkih enozložnih prestopi naj učitelj k težjim enozložnim besedam, ter naj ponavlja, dokler tudi tukaj namena ne doseže. Zaporedoma — a zmerom po že doseženem namenu — pridejo naj na vrsto dvo — tri — in večžložne besede.

Če se vselej ne odpravijo popolnem te pomanjkljivosti, storilo se je dosti, ako so se zmanjšale. Storilo se je kar je bilo moči.

Res da zadenejo že tako s predmeti preobloženega učitelja te vaje ka nemilo; a so neobhodno potrebne. To pa za to: Ljudski učitelj pripravlja v učenci za društvo in državo pripravnega in toraj koristnega uda za bodočnost. On ima po razmerah deležnik omikanih društev postati, kot občanar v razgovorih, sejah in raznih posvetovanjih; povsod, v naloženih mu razmerah kakor tudi v prostovoljnih zabavah in veselicah ne bode potreboval samo zdravih misli, ampak tudi pripravnega sredstva — gladkega jezika, ki čedalje bolj napreduje in bogati. Treba pa, da človek čisti jezik, pa tega tudi razločno in gladko govori. Evo potrebe!

Vgovoru pa glede na preobložbo s predmeti, pride se lahko s tem v okom, da ni treba otrok v gorenjem zmislu vaditi sistematično — v urniku določenih urah; to se lahko zgodi — sicer večkrat — pri danih prilikah posebno pred naukom, ko so učenci zbirajo.

J. Bric.

Dopis.

IZ SOLKANA. V 24. številki letošne „Soče“ naprosil sem one g. učitelje, ki menijo, da bi bilo boljše velike počitnice na ljudskih šolah našega okraja predrugačiti, naj bi to željo izrazili pri prvi priložnosti skupno, ter prosili slavni okrajni šolski svet, da privoli velike počitnice od konca julija, do srede septembra. — Dovolite spoštovani kolege, da ta predlog ponavljam, ter navedem uzroke, po katerih bode razvidno, da velike počitnice, kakor smo jih imeli do sedaj na naših ljudskih šolah, nasprotujejo potrebi in namenu počitnic.

Učencu je takrat najbolj potreba počitnic, kedar se čuti najbolj trudnega, kedar njegove dušne moči začenjajo omagovati, kedar ni več kos tega izvrševati, kar se od njega zah-

teva. — Bodi učitelj najboljši pedagog; njegov poduk še takó interesanten, pričakovati se sme od učenca le toliko časa, one, k nauku neobhodno potrebne pazljivosti, dokler je njegov duh bister, spočit, dokler se ne zahteva od njega več, nego premorejo njegove moči. — Kakor pa se prezira, kedaj in koliko časa zamore biti otrok k poduku razpoložen in koliko se mu sme naložiti, kakor hitro mora z največim trdom vse svoje duševne moči napenjati, in še ne doseže tega, kar se od njega zahteva, postane indiferenten, ter ima oči, pa ne vidi; ima ušesa, in ne sliši. — Pri takih razmerah poduk ne more biti uspešen; — mlati se prazno slamo.

Na naših ljudskih šolah se podučuje brezobzirno v največji vročini, in sicer takrat, kedar se že ne more otroka skoraj nikjer več porabiti; — kedar živina, ki jo pase, v hlevu počiva, — kedar trdni delavci poiščejo hladne sence, ter par ur počivajo.

Ta čas tedaj je odločen večidel v podučevanje; zahteva se od nežne mladine to, kar bi delalo odraslim preglavico.

Dokler toplota ne začneja pritiskati, to ne zavira toliko poduka, naj se že določi katerikoli čas dneva za šolo. — Drugače je ob „pa-jih dnevih“, ko je vročina najhujša, in morajo otroci tudi doma svojim starišem pri delu pomagati. Zjutraj na vse zgodaj morajo gnati živino na pašo. — Ko se tam naletajo in nakričijo, priženejo živino domov, in hajdi v šolo. — Zopet drugi morajo doma pomagati pri delu, ali pa majhne otroke varovati, in sploh taka dela opravljati, ki jih več ali manj utruji.

Onega časa dneva tedaj, ki bi se dal tudi ob vročem letnem času za podučevanje uspešno porabiti, ni mogoče zaradi krajevnih razmer odločiti za šolski poduk. Pošilja se, kakor sem že rekel, otroke ob tistih urah dneva v šolo, ko jih več ne potrebujejo doma, ko se nikjer ne dajo več porabiti. — Nabere se okoli 70 otrok v eno sobo, in začne se poduk. — Pa kakošen poduk! — Otroci so trdni. Vročina je že takó meseca avgusta pri nas največa, in toliko otrok v enem kraju zbranih, zasope kmalo šolsko sobo, da nastane neznosljiva soparica, ki človeka, ki pride s čistega zraka notre, kar zalopne, dasiravno je to ali ono okno odprto.

Ni čuda tedaj, ako otroci malo poslušajo in se jih nauk ne prejme. — Disciplino je v takih razmerah zelo težavno ohraniti. — Ko se učitelj naj bolje prizadeva, da bi učencem to ali ono prav živo predložil, vidi, da so zelo raztreseni, ter mu ne morejo slediti z mislimi; preleni so za to, in nihče jim ne more zameriti. Vidi se večkrat, da marsikater zaspi, kedar bi bilo treba najbolj poslušati.

Šola mora na to gledati, da ohrani otroke na duhu in telesu zdrave in čvrste, da jih varuje vsega, kar bi na njih zdravje škodljivo uplivalo.

Dolžnost odgojiteljev je, da odstranijo, kolikor se dá, vse, kar mladini na zdravji in njenem telesnem razvitku škoduje. — Vrtnar

z največo skrbjo varuje mlada drevesca pred hudim mrazom in pred veliko toploto, ker vé, da ne morejo toliko prebiti, kakor veliko drevje.—Ali smemo učitelji to prezirati, da je treba pri mladini posebno gledati na „*mens sana in corpore sano?*“ — Zakaj tedaj pričakujemo od otrok nekaj takega, česar bi še pri odraslih zastoj iskali? — Zakaj jih silimo k učenju, kedar so za to najmanj razpoloženi — kedar dela letni čas največ ovir? — Zakaj trpinčimo otroke brez potrebe, ker se tega lahko ognemo? —

Po družih krajih in tudi pri nas se na srednjih šolah začnajo velike počitnice že več let z mesecem avgustom. — Na ljudskih šolah Tržaške okolice so to vlani vpeljali. — Čas bi bil, da tudi mi to storimo, ter odločimo velike počitnice takó, kakor jih naše podnebje zahteva. — Jaz stavim predlog, naj bi se začele velike počitnice na ljudskih šolah Goriškega okraja z mesecem avgustom, ter ga opiram na sledeče vzroke :

1) Pri nas se ne more meseca avgusta vspešno podučevati, ker največa vročina tega meseca učenje zelo zavira.

2) Je v zdravstvenem obziru otrokom in učiteljem škodljivo, ker morajo v največi toploti, ko solnce najbolj pripeka, po štiri do pet ur vstrajati v majhnem prostoru, kjer se zrak kmalo pokvari, in nastane velika soparica, ki je zdravju škodljiva, ter provzroči pogostoma glavobol. — Treba je mnogokrat na en dan po več otrok poslati iz šole, ker jim prihaja slabo. — Znano je da vročina zrak stanjša, in da se tak stanjšán zrak hitro pokvari po dihanju in izhlapenju, v majhnem prostoru natlačenih otrok.

3) V našem okraju nimamo takošnih šolskih poslopij, kakor jih postava in potreba zahtevate. — Naše šolstvo ima le kratko preteklost za seboj. — Ne da se še celó tega kar na enkrat napraviti, kar je neobhodno potrebno. Denarja pomanjkuje; potrpeti bo treba najbrž še dolgo časa. — Na več krajih so sploh zadovoljni, da dobé kater prostor za šolo, naj že bode kakoršen hoče. — Iz tega pa sledi, da se v neprimernih in premajhnih sobah, v kterih pred — in po poludne solnce pripeka, cel mesec avgust otroke brez potrebe trpinči, in se jim škoduje na njihovem zdravju. — V sobi mojega razreda je bilo 22. junija t. l. po poludne 24⁰ R. toplote. Soba je namreč premajhna za 72 otrok, in je poleg tega še takó obrnjena, da v njo skoraj cel dan solnce pripeka. Takó je v Solkanu, dasiravno se šteje ta vas med prve v Goriški okolici.

4) Starši potrebujejo domà svoje otroke meseca avgusta takó, če ne še bolj, kakor pozneje o trgovci, ki nima za ves naš okraj take važnosti, kakor jej nekteri pripisujejo. — Jaz menim, da se dajo v treh, šterih dneh opraviti ona opravila ob času trgovatve, pri kterih stariši svoje otroke doma neobhodno potrebujejo. Če bi se tudi te dni počitnicam pridjalo, bi šola zaradi tega ne trpela, če na ljudskih šolah Tržaškega okraja in po drugih krajih ne trpi, kjer si celo dva meseca počitnic privoščijo. — Čemu bi se delalo

kaste med šolami in učitelji ene vrste? — Saj so nam že takó šolski prazniki med letom skrčeni. — Ako pa nikakor ni mogoče dodati velikim počitnicam še nekaj dni več, naj se dotičnemu kraju, ki hoče imeti ob trgatvi prosto, naloži toliko četrtekov med letom v podučevanje, da se zamuda popravi. — Sicer pa ponavljam svoje prepričanje, da ni po mojem mnenju v našem okraju vasi, kjer bi se trgatev vršila s tako slovesnostjo, da bi samo zarad tega bilo vredno, naj se otroci za kratko veselje dvh ali treh dni pokoré cel mesec avgust v šoli brezuspešno in na škodo svojega zdravja. — Da se grozdja nazobljejo, koliker jim je drago, imajo že takó dost časa pred — in po šoli.

IZ SEŽANSKO-KOMENSKEGA OKRAJA. (Sežansko-komensko učiteljsko društvo) je zopet zborovalo dné 12. maja t. l. v Sežani. —

Pričujočih je bilo (22 učiteljev in 4 učiteljice) 26 udov.

Dnevni red:

- I. Pozdrav g. predsednika.
- II. Verificiranje zapisnika minulega učiteljskega zborovanja.
- III. Zgodovina v narodnej šoli; govori g. Kanté.
- IV. O izre i „l“ in „v“ v narodnej šoli; govori g. Vrtovec.
- V. So li premije koristno sredstvo pri odgoji šolske mladine; govori gospod c. k. okraj. š. nadzornik.
- VI. Kako naj se spisuje tednik; govori g. Ant. Leban.
- VII. Predlogi. —

I. G. predsednik pozdravi društvo s primernim govorom; naznani, da so v društvo vstopili gg. Delena, Mahorčič in Valentinčič iz Sežane kot podporni udje; konstatuje, da društvo vedno narašča pridobivši si nove in zdatne krepke moči, tako, da zamoremo reči: društvo je nadepolno in stoji na krepkih nogah itd. Spodbuja k vzajemnosti in edinosti. — Spominja se ranj. g. Cveka, bivšega nadučitelja Sežanskega. Vsi v znamenje sočutja in žalosti od sedežev vstanejo. — Konečno pravi, da od vseh strani naše mnogojezične Avstrije čestitajo cesarskemu dvoru o priliki presv. cesarjeviča Rudolfa poroke. Tudi naše društvo noče zaostati. Pozivlja, da vsi vskliknejo trikratni „živio“ vrlima poročencoma. To se zgodi z burnimi živioklici. — Volilo se je na to deputacijo treh udov obstoječo iz g. predsednika, g. Hrovatina in gč. Cazafuro, za čestitanje g. glavarju. — Ko deputacija k g. glavarju odide prevzame predsedništvo podpredsednik. — Ta povabi pričujoče neude naj bi se v društvo vpisali. — Oglasijo se sledeči: gg. Kristoslav Bogatec, Anton Pakiž, Anton Fakin, Jožef Čotar, Anton Bergine, France Vodopivec, Štefko Ferlugu, Anton Valentič, Jožef Pertot, France Šuc, Jakob Jelšček, Janko Leban. —

II. Prečita se zapisnik minulega zborovanja. Pri tej priliki meni g. nadzornik, naj bi se razni naslovi pri imenih v zapisniku opustili; društvo se s tem strinja. — Ker nihče nič ne omeni se zapisnik potrdi. — Vrnivša se deputacija naznani po g. predsedniku, da se g. glavar v imenu vlade zahvaluje za čestitanje. — Slednjič prečita g. predsednik pozdrav: „celjskega učit. društva“ ter pove, da je on v imenu — društva odzdravil, kar vsi odobré. —

III. G. Kanté poslal je svoj referat g. profes. Kleinmayerju v Koper v pregled. Ta mu ga še ni doposlal, torej odloži svoje predavanje za prihodnje zborovanje. —

IV. G. Vrtovec prečita svoj referat. Opiraje se na staroslovensko, razne jezikoslovce, kot Pohlina, Gutsmana, Kopitarja, Vodnika, Dankota, Malovašiča i. dr., na ljudsko izreko, na napačne pojme ki bi vsled slabe izreke nastali in na važnost čiste izreke „l“ in „v“ gledé pravopisa, dokaže, da je čista izreka „l“ in „v“ pravilnejša in boljša tudi iz pedagogičnega stališča. — G. nadzornik meni, naj se učitelj ravna po slovnici. Sicer pa pravi dalje g. nadzornik, če se že hoče čisti „l“ izgovarjati, naj bo učitelj — **dosleden**. — Večina se odloči za čisto izreko „l“ in „v“. —

V. G. nadzornik prečita svoj referat. Povdarja korist in škodo premij. Društvo se strinja s § 24. učnega reda; premije naj se ne dajo, pač pa se lahko otroka obdaruje kadar koli zasluži. — Društvo se v vsem z g. nadzornikom vjema. —

VI. G. preds. razloži važnost in korist t e d n i k a, ter povdarja posebno naj bo tednik natančen, pregleden, kratek in resničen. — Narisa na tablo obliko tednika, ki nam zdaj služi v primerno razdeljeno tvarino za mesec maj. Izrazi željo, naj bi se tedniku dala druga obika z obilnejšim številom rubrik. (Pokaže obliko.) G. nadzornik meni, naj bi za prihodnje zborovanje vsak ud donesel tednik poljubne oblike z razdeljeno tvarino za mesec dnij; iz teh naj bi se potem izbrala najprimernejša oblika.

VII. Predlogi G. predsednik predlaga, naj se napravi društveni pečat, po § 32. društvenih pravil. Sklene se, da se napravi pečat ter se to naroči g. blagajnikarju. Dalje predlaga g. preds. naj bi se prihodnjič zborovalo v kraju, kjer bo okrajna učiteljska konferenca. Ker pa še kraj za okrajno učit. konferenco, ni določen, objavil bo g. predsednik to po sklepu c. kr. okraj. šols. sveta vsakemu učitelju posamezno.

V prihodnjem zborovanju bodo predavali:

- I. G. Vertovec: polglasni „e“ in namenivnik v ljudski šoli. —
- II. G. Nadzornik „o krajepisu.“
- III. G. Kante: „o zgodovini v ljud. šoli.“

Če bi bil eden — ali drugi govornik zaderžan, govoril bode g. Ant. Lebau: „s razvoju ljudskega šolstva v zadnjih 30 letih.“ —

Po zborovanja bil je v gostilnici g. Mahorčiča skupni obed. Ostali smo pri dobri kapljici dobre volje, v lepej edinosti prepeva-

je národne pesmi mej tem, ko so se vršile različne napitnice. G. preds. je povdarjal, naj bi vsak učitelj v svoji vasi dobil nekoje podporne ude mej naobraženimi možmi; tako bode naše društvo korenike pognalo tudi mej narod; šolstvo se bode vedno bolj in bolj razcvitalo nam in šoli v čast in napredek. — Daj Bog!

Iz KAMENJ. Kakor navadno praznovala je tudi letos tukajšna šolska mladina slovesno god sv. Alojzija.

Že ob 6. uri zjutraj zbrali so se učenci in učenke v prostornej šolski sobi. Pred šolo se vvrsté in z zastavo na čelu—korakali so polagoma proti Vrtovinu—vasici blizo Kamenj. Mladino spremljevala sta gg. učitelja in č. g. katehet. Tudi pri tem izletu obračalo se je otroško pozornost v lahke umevnih besedah na mnogovrstne razmere in ozke zveze, ki vesoljno naravo vežejo v skladno celoto. Izleti so neobhodno potrebni za prirodoznanski in zemljepisni uk, podajajo pa tudi zgodnje prilike za poduke v kmetijstvu in raznih obrtnijah — s kratka, izleti v bližnjo okolico so bogat zaklad mnogovrstne zabave in poduka in zategadelj ne kaže puščati jih v nemar. Na raznovrstna vprašanja: kaj je to? — kako se to imenuje?..... imel sem priliko opazovati, da so otroci z večjo pozornostjo in povolnejše odgovarjali, kakor je to sicer navadno v tesnej šolski sobi. V naravi ponudi se še posebno lepa priložnost, da se more učitelj prepričati, so li učenci to, kar se je prej v šoli vsestransko razpravljalo in obdelovalo, tudi zares umeli in če imajo to popolnoma v svoji lasti. Da so otroci mej potom tudi ktero zakrožili, ni treba še posebej omenjati, kajti priložnost peti ponujajo mladini zlasti šolski prazniki, izleti in skupni sprehodi.

Mej takim razgovarjanjem in zabavljanjem prišli smo v Vrtovin, kjer so nas vaščani sè strelom topičev sprejeli. Pri sv. maši, kojo so darovali č. g. katehet — peli so otroci. Pri tej priložnosti pove jim v lepej in jedrnatej besedi nekoliko iz življenja sv. Alojza, kako ga posnemati i.t.d.

Po sv. maši šla je vsa mladina na bližnji hribček imenom „Brdo“. Še le tu začelo se je pravo veselje. Otroci so stopili v kolo, ter navdušeno zapeli ces. pesen — trikratni: „Živio“ Njemu na slavo, odmeval se je daleč okrog. Tudi iz te male visočine so se otrokom razkazovale in pojasnovale slične prikazni kakor mej potjo.

Ko so bili otroci že nekoliko utrujeni, postreglo se jim je z jedjo in pijačo, kar so sè slastjo in hvaležnostjo užili. Ne daleč od kraja, kjer so otroci obedovali, stala je dvojica topičev, ki so od časa do časa z gromovitim bobnenjem oznanjali ljudem, kako slavi šolska mladež sv. Alojza.

Da so se otroci pogostili in da se je sè strelom poveličeval isti dan — zahvaliti se je blagemu šolskemu prijatelju in dobrotni-

ku — koji pa noče nikakor imenovan biti. Srčna zahvala takemu dobrotniku, Bog nam ga živi in ohrani še mnogo let!

BILJE. Učitelji Goriškega okraja imeli so 23. junija krajno učiteljsko konferenco v Biljah. Tega zborovanja udeležilo se je znatno število učiteljev tega okraja, pa tudi gostov sosednih okrajev smo zapazili. Po sv. maši pri kateri so peli učitelji, zbrali smo se v prostorih Biljenske šole. Gosp. predsednik, Fr. Vodopivec pozdravi zbrane učitelje ter v svojem jedrnatem govoru razloži važnost in korist kraj. učit. konferenc.

Na to pripelje g. Tomsič. učitelj v Biljah, učence in učenke nižje skupine ter jih po učnem redu dve uri izprašuje. Učil je sledeče predmete: prve pol ure I. odd. odpisovanje iz š. deske: II. odd. mehanično branje že do dobro obdelanega ber. sestavka. Druge pol ure I. odd. odpisovanje; II. odd. napotovanje v ne še obdelan ber. sestavek. Tretje pol ure I. odd. neposrednje pojem štev. 11 pa množenje in deljenje z 2 in 3 štev. 11; II. odd. se vadi v številnih vajah do 50. Četrte pol ure se I. odd. izpusti z II. odd. se vadi risanje po Grandauerjevih risarijah za ljud. šole.

Po praktičnem poduku prebere se zapisnik zadnjega zborovanja in potem začela se je debata, ktere so se udeležili malo ne vsi učitelji.

Razgovor o ponavljavnih tečajih je bil posebno zanimiv in živahen. Učitelji trdijo, da mladina v zimskem času redno obiskuje nadaljevalni tečaj, da pa na poletje malo ne vseh šolah redni pouk neha, ker otroci ne zahajajo v šolo. Sicer pa konferenca pripozna korist in potrebo tega tečaja.

Gosp. predsednik odloži nadaljno razgovarjanje o tem predmetu za prihodnje zborovanje.

Da bi se tudi v naših šolah zaradi napredka in lepega reda povsod enaki zvezki za pisanje, risanje in računanje vpeljali, predlaga A. Bajc, učitelj v Renčah, Lapajnovе zvezke, le pisanke začetnikom, posebno one s prečnimi črtami priporoča Musilove (izgledna zbirka št. 1, 2 in 15), čemur navzoči pritrdijo.

Ko je še gosp. Bajt, učitelj v Solkanu, prečital njegov referat o „velikih počitnicah za ljud. šole Goriškega okraja“ kar se je za prihodnje zborovanje odložilo, sklene gosp. predsednik sejo ob 2 popoldne.

Po končanem zborovanji podali smo se k skupnemu obedu v privatno vilo sredi prekrasnega vrta, kjer se nam je jako dobro postreglo. Tukaj je najprej nazdravil gosp. predsednik cesarski rodbini, dež. š. nadzorniku, kraj. š. svetu, ki nas je s svojim pohodom počastil in drugim. Mej napitnicami zapel nam je krepki zbor lepe narodne pesni.

GLAMOC. Prebiraje list „Šola,“ sem razvidel, da se večja množina gg. dopisnikov peča skoro le z razlaganjem, kako se more vspešno podučevati v čitanji. — Kratka in dobro pisana upotovanja moramo mladi učitelji naznati „dobro došlim“ kajti več velja dobra primer izkušanega in dobrega učitelja, kakor deset suhoparnih pedagogik in didaktik. Jednej stvari se moram čuditi, namreč, da se nobeden gg. učiteljev ne poprime naloge pisati nekaj o računstvu. Računstvo je težak in za otroke zelo nerazumljiv predmet in v katerem vspešno podučevati je skoro največja učiteljeva umetnost. Ko sem obiskoval izobraževališče, sem opazil, da je zadajalo računstvo pripravnikom največje težave. Mislim, da ko bi se kateri g. dopisnikov poprijel te naloge, bi s tem gotovo večini vstregel, posebno pa mladim in neizvežbanim svojim sodrugom.

Novice in druge stvari.

C. kr. naučno ministerstvo je izdalo ukaz do vseh dež. š. sve-tovalstev glede prenapolnjenja gimnazij in realk. V tem ukazu se pravi, da mladina iz vseh krogov preveč pritiska v srednje šole in da iz dolgih in dragih študij potem nema primerne dobička. Iz tega pa izvira državnej upravi in naučnim oblastnijam dolžnost, delati zoper tako tendenco ljudstva ki na enej strani kmetijstvu in obrtstvu odteza najboljše moči, na drugej strani pa rodi le nerodoviten in nezadovoljen proletarjat takih „olikanih“, ki si nič ne prislužijo. To, da se prikazuje tam najbolj, kjer je prebivalstvo go-sto naseljeno.

Ukaz g. ministra za uk in bogočastje 27. maja t. 1. štev. 7973 priobčuje imenik š. knjig, učil in pisank, ktere se imajo rabi-ti v občnih ljudskih in meščanskih šolah. Razen onih, ki je c. k. založništvo na svitlo daje, potrjene so še sledeče slovenske šolske knjige:

- 1.) Janežič Ant. Cvetnik 1. del 3. natis za 5. razred meščanskih šol. Družtvo sv. Mohora 70 kr.
- 2.) A. Razinger in A. Žumer. Abecednik. Kleinmayer v Ljubljani. 20 kr.
- 3.) A. Razinger in A. Žumer. Abecednik. Kleinmayer v Ljubljani 25 kr.
- 4.) Praprotnik Andr. Slovenska slovnica. Pri izdatelju 30 kr.
- 5.) Praprotnik spisje 33 kr.
- 6.) Nedved Ant. Slavček. Pri izdatelju v Ljubljani 70 kr.

7.) Tomsič J. Nazorni nauk. Pri Giontiniju v Ljubljani 3 gld. 50 kr.

8.) Greinerjeve pisanke.

9.) Grubbauerjeve pisanke.

10.) Metznerjeve pisanke (le nemške).

11.) Muzilove pisanke.

12.) Bauer. Zemljevid vojvodine Kranjske pri Kötzelnu na Dunaji.

13.) Tomsič. Globus. Pri Giontiniju v Ljubljani 5 gl. 30 kr.

14.) Vodopivec. Zemljevid Goriške. Pri Zajcu v Gorici 1 gl.

15.) Hartinger. Anatomične table 7 gld. 50 kr.

Ob enem prepoveduje porabo pisank s podobami in tekstom iz prirodopisja, geografije, ali zgodovine, sploh pisanke s slikami, ki niso z lepopisjem v nobeni zvezi. Omenjene pisanke smejo se rabiti še do koncem š. leta 1882-3.

Pisanke z vodili o pisanji smejo se le tedaj rabiti, ako so postavno potrjene. Take pa, ki nimajo zraven napisa nikakoršnih tekstov ali podob, smejo se tudi v prihodnje rabiti. Učitelji in š. nadzorniki imajo paziti, da so pisanke iz trdnega, gladkega in dobro klejenega papirja.

Učiteljem in učiteljicam Sežansko-Komenskega okraja. Dne 28. julija t. l. ob 8. uri zjutraj bode zborovalo učit. društvo za Sežansko-Komenski okraj v Sežani. Odločilo se je zato zopet ta kraj, ker bode dne 27. julija (tedaj prejšni dan) uradna okrajna učiteljska konferenca v Sežani. Dnevni red :

I. Verificiranje zadnjega zapisnika.

II. Društvena poročila.

III. O zgodovini v ljud. šoli; govori M. Kanté.

IV. Poglasni „e“ in namenivnik v ljudski šoli; govori Andrej Vertovec.

V. O krajepisu; govori g. nadzornik.

VI. Če bo čas dopuščal, govoril bode še Ant. Leban o razvoji ljud. šolstva v zadnjih 30 letih. — K obilnej udeležitvi so uljudno vabljeni tudi učitelji in učiteljice drugih okrajev.

ANT. LEBAN

predsednik učit. društva.

Okrajno učit. konferenco so imeli učitelji Ljubljanskega okraja dne 23. junija t. l. Poleg družih točerk, bila je na dnevnem redu tudi sledeča: Izbera poučnih knjig in čitank za šolsko leto 1881-2. da se predlože okraj. nadzorništvu po §. 8. drž. šols. postave 14. maja 1869. Ali bi ne bila ta točka tudi za naše bodoče okraj. učit. konference primerna?

Gosp. finančni minister določuje v posebnem ukazu, da naj se v bodoče le na take prošnje gledè na olajšanje v šolskem obiskovanji ozir jemlje, ki so postavno kolekovane.

Č. gg. naročnike „Šole“ uljudno opozorujemo, da blagovolè svojo naročnino o pravem času poslati, ker sicer nam vzrašča samo nered pri pošiljanji lista in druge administrativne sitnosti.

Finančni odsek dunajskega mestnega zbora je sklenil, da se učiteljem in učiteljicam od četrte starostne doklade, t. j. od 20letnega službovanja začeni, z vdobrenjem mestnega svèta starostne doklade podvojijo, t. j. od 50 gold. na 100 gold. zvekšajo.

Pripravljeni tečaj za možko učiteljišče v Ljubljani in Gradcu bode s prih. š. letom nehal. Ravno tako se bode v Gradcu in Lincu skrčilo žensko učiteljišče, tako, da bo vsako drugo leto I. tečaj. Minulo leto se je to že zgodilo v Celovcu in v Ljubljani. Kaj pa Goriško žensko učiteljišče?—

Volilna pravica. C. kr. okraj. š. svet v Feldkirchu (Vorarlberškem) je na predlog c. kr. okraj. š. nadzornika sprejel nasvet delati na to, da se učiteljem odvzame aktivna in pasivna volilna pravica. Ta predlog je sedaj pri c. kr. dež. š. svetu.

Javna zahvala. O priložnosti poroke Nj. visok. cesarjeviča Rudolfa s princesinjo Štefanijo se je zopet pokazalo, da ima ljud. šola mnogo prijateljev in dobrotnikov kojim je res mar, da se šolstvo bolj in bolj razcvita. Od vseh krajev naše dežele došla so nam vesela sporočila o slovesnem praznovanju tega patrijotičnega praznika. To slovesnost so zdatno povzdignili mnogi dobrotniki, obč. starešinstva in druge korporacije, posebno pa č. duhovščina, ki so z dobrovoljuimi doneski pripomogli, da je šolska mladež ta dan še posebno svečano obhajala. V imenu učencev izreka se vsem onim dobrotnikom pristrčna zahvala. Iskreno zahvaljuje se pa tudi vsem drugim, ki so pripomogli, da so se naši šolski mladini prav izvrstne veselice pripravile.

Učiteljstvo.

Nova knjiga. — V J. R. Milic-evi tiskarni v Ljubljani je ravno izšla knjiga pod naslovom: „*Nauk o harmoniji in generalbasu, o modulaciji o kontrapunktu, o imitaciji, kanonu in fugi s predhajajočo občno teorijo glasbe in s pristavkom o harmonizovanju starih tonovih načinov z glavnim ozirom na učence orglarske šole.*“ — Spisal Anton Foerster, vodja orglarske šole itd. v Ljubljani. — Knjiga obsega 94 strani v velikem 8.0 in velja 1 gld. 30 kr., po pošti pod križnim ovitkom 5 kr. več. — Dobiva se samo pri J. R. Milicu v Ljubljani, stari trg št. 19. — Kdor želi prejeti knjigo, naj blagevoli poslati po poštni nakaznici 1 gld. 35 kr., in knjiga se mu takoj franco dopošlje. Isto velja tudi za one gospode, ki so se na knjigo že prej naročili.

Št. 506.

Razpis učiteljskih služeb.

V tukajšnjem okraji se s tem razpisuje 6 učiteljskih služeb III. plačilne vrste, s katerimi je združeno voditeljstvo enorazrednic, in sicer: v Šmarjah, Ročinji, Kalu, Desklah, Oseku in v Žabljah.

Dohodki so določeni v dež. š. postavah 10. marca 1870. in 4. marca 1879.

Prosilci naj vložé semle svoje prošnje prevedene s poslovnimi spričevali najdalje do 31. julija t. l. po njim predstojnim oblastnijam, pa naj navedejo za katero mesto prosé.

C. K. OKRAJNI SVET

v Gorici dne 18. junija 1881.

Ed. Musil-ova

zaloga pisalnih, risalnih in računskih zvezkov.

Dunaj, Tuchlauben 6.

Nova izdaja Musil-ovih zveskov se slovenskim tekstom je z visokim c. kr. ministerijalnim odlokom dné 9. februarja 1881. št. 1395, za ljudske in meščanske šole dovoljena in priporočena.

**Imenik do sedaj izišlih Musil-ovih ilustrovanih pisank
s slovenskim tekstom.**

Leopold Babenberški.

Leopold V. Krepostni.

Ustanovljene koroških vojvodov.

Rudolf Habsburški in duhoven.

Friderik Krasni.

Rudolf IV., ustanovnik.

Friderik s praznim žepom.

Cesar Maks na Martinovi steni.

Zrini-jeva junaška smert.

Princ Evgen pri Belemgradu.

Cesar Josip pri plugu.

Cesar Josip kot zdravnik.

Nadvojvoda Karol pri Asperu.

Nadvojvoda Franc Josip in straža.

Cesar Franc Josip v Brigittenavu.

Bitka pri Visu.

Cesarjevič Rudolf in Dr. Brehm.

Jeames Watt.

Majak.

Avstrijska poslatev v severni tečaj

Severin in Odoaker.

Karol Veliki v šoli.

Musil-ova nova izdaja risank sè pridanimi risarskimi predlogami.

Cena Musil-ovih pisank in risank. *)

Pisaneke, navadni format à	8 listov po	100 kosov gl.	1.50	{	2 kr.
" veliki	" " 12	" " 100	3.—		4 "
Risaneke, 19—24 ctm.	" 8	" " 100	2.—		3 "

Izgledne zbirke pošljemo na željo brezplačno in
franko.

*) Musil-ove pisanke za računanje so po ceni enako pisankam navadnega formata. Ured.